

Què podrem ser l'any 2001?

Potser vostè troba que li escau la definició d'esquerrà. I, més encara, potser creu que quan parla de nació catalana enuncia una realitat sociocultural d'implicacions polítiques reals. Llavors, és segur que a hores d'ara tindrà algun maldecap.

Hi ha, si més no, dues qüestions al voltant de les quals filòsofs, historiadors i polítics professionals han encès un clima de comunió aquesta setmana a l'Ateneu Mercantil de València, és a dir, d'una banda, quin va ser l'atzar que ha imprès un significat ideològic al damunt dels mots d'esquerra i dreta i d'una altra, quins són els enemics respectius.

JOSEP FRESQUET

Steven Lukes. Engegà la seua conferència amb una expressió ambigua, 'What's left?', és a dir, què es l'esquerra o què en queda.

La conferència d'arrencada del sociòleg i polític Steven Lukes feia l'ullet jugant amb un títol anglès que tant podia demanar què és l'esquerra com què en queda, de l'esquerra; però apuntava també alguns dels eixos que reprendrien altres contertulians, i és que l'esquerra i la dreta naixen un estiu de les acaballes del segle XVIII quan diputats francesos arrenghen els seients de l'Assemblea a l'un i l'altre costat del monarca absolut. La circumstància fa exclamar Lukes que, malgrat la

caiguda del mur de Berlín, "la idea d'esquerra continua essent un projecte sorgit de la Il·lustració on allò que és econòmic i social és polític, i on allò universal repudia els privilegis de qualsevol mena". Respecte als enemics, la claredat és absoluta: "La dreta manté una posició acrítica pel que fa a la globalització del mercat, que és l'exploatació d'unes nacions sobre d'altres

tes somegueres com la d'Àngel Castineira: "Convergència i Unió està més a prop d'Iniciativa per Catalunya que no pas del PSOE o del PP."

Si els ponents parlaren de dreta, comptat i debatut, l'esquerra va ser la gran protagonista. Molt sovint, amb unes descripcions de partida que reien en el medi que l'envolta o, per fer servir la terminologia més gastada en aquest congrés, un sistema de capitalisme d'àmbit planetari, la desfeta dels lligams històrics amb la classe treballadora, un neoliberalisme que és ultraliberalisme però que Beiras qualifica un xic excitadament de neomercantilisme, una perversió dels valors clàssics del socialisme —ecologisme, solidaritat— que el redueix a la nostàlgia, la reculada en l'exercici de les conquestes socials, la mort del model socialdemòcrata (Ignacio Sotelo), i la incapacitat sindical de pressionar sobre el mercat.

"Això significa la mort del socialisme?" —(Steven Lukes); de moment, això significa que la interrogació sempre acusa la plausibilitat de l'aplicació d'una versió del socialisme com a alternativa al capitalisme i, més recentment, la supervivència mateixa del socialisme. I tanmateix, mai no és qüestionat el capitalisme. Ignacio Sotelo convida tots els pensadors del ram a explicar per què es va produir la caiguda del socialisme real soviètic, "perquè la dreta mai no s'ho preguntarà. De fet, la dreta se'n planteja ben poques, de preguntes". És Sotelo qui assenyala,

"L'esquerra és viva per una raó: perquè a mi no em dóna la gana d'anar cap a Maastricht com un ase lligat."
(Xosé M. Beiras)

i l'expansió de la burgesia amb la seua visió esqueixada del món, així que l'enfrontament amb l'esquerra és inevitable." Potser Javier Tusell volia expressar alguna cosa semblant quan afirmava que "la crítica a aquesta dreta [del Partit Popular], que no sabem quant de temps durarà, des d'una perspectiva de centre, és que la seua actitud parteix de la no acceptació de la realitat"; és ben poc probable, però l'atzar i la coincidència feren la traveta a aquests pensadors tan divergents. Bo i sense oblidar trave-

JOSEP FRESQUET

JOSEP FRESQUET

D'esquerra a dreta i de dalt a baix: Pasqual Molla, diputat a les Corts Valencianes per Esquerra Unida, i l'escriptor Joan Francesc Mira; Víctor Fuentes, diputat a Madrid pel PSPV-PSOE, i l'ex-rector Ramon Lapiedra; Sebastià Serra, membre del PSM; i el filòsof Javier Sádaba. Quasi totes les esquerres possibles.

més concretament, que la crisi dels sindicats causa la ruïna de l'últim dels intents europeus per fer del socialisme un recurs útil, és a dir, la socialdemocràcia: "Només la socialdemocràcia de la dècada dels vuitanta, la Unió Soviètica i Hitler van aconseguir la plena ocupació"; vet ací un afegitó engrescador al debat. Mentrestant, l'esquerra és viva encara "perquè l'estructura econòmica d'un país és un fet sociopolític no natural, i a mi no em dóna la gana d'anar a Maastricht, i bé prou!" (Beiras) o, segons Miquel Caminal, perquè "només l'esquerra pot pensar com serà una nació democràtica, realment democràtica." Així que, a pesar que el gros de les reflexions manejaven els llocs comuns a què han tornat frases com ara l'arxiconeguda crisi de valors o la desaparició de les definicions clàssiques,

tots els camins conflüïren en l'opinió de Javier Sádaba: "dreta i esquerra són tan nostres que les portem dins mateix el nostre cos; és així de senzill, i no és casual, es tracta només que l'ésser humà tendeix a orientar-se en condicions psíquiques saludables."

"D'acord, doncs, convinguem que hi ha esquerra i dreta. Res de nou. I els d'esquerra, què fem?" (Steven Lukes). "Vull defensar una causa gairebé perduda, la del nacionalisme d'esquerra, que jo crec que existeix i no solament com a realitat que fa dues concepcions compatibles, sinó també en el sentit que el nacionalisme condueix de dret a l'esquerra" (Javier Sádaba). Vet ací una introducció per a l'anàlisi de l'exemple Ulivo, una de les finestres obertes a l'esperança que, des de l'esquerra benpensant, hom provarà de con-

vertir en el trencaglaç del capitalisme radical del segle XXI. Amb un valor específic, a més a més, perquè l'Ulivo va estar en boca d'alguns prohoms dels Països Catalans; veieu-ne uns apunts: "Sempre he dubtat que aquesta olivera pugui trobar arrels a casa nostra; però com que quan contemplem altres països, posem Alemanya, encara és més irreal, qui sabria dir-nos si no hi haurà ací lloc per a la perplexitat" (J. F. Mira), "L'Ulivo apareix rere la destrossa del pentapartit i davant el ressorgiment de la dreta thatcheriana, reaganiana, ultraliberal del Polo della Libertá. I, compte amb aquesta dada, una experiència anterior, anomenada dels Progressistes, l'any 1994 havia perdut les eleccions generals i els comicis europeus. Però l'Ulivo, és tossut" (Víctor Fuentes, diputat a Madrid

JOSEP FRESQUET

JOSEP FRESQUET

Dalt, a l'esquerra, una taula rodona on participaren Miquel Caminal, Eva Serra, Gustau Munoz, Alfons Cucó i Àngel Castiñeira. A la seua dreta, Ignacio Sotelo. Al costat d'aquestes ratlles, Andrei Gratxev, un polític civilitzat que no troba lloc còmode a la Rússia actual. Baix, Semago, propietari d'un luxós restaurant de Moscou i membre del Partit Comunista.

pel PSPV-PSOE), "Hi ha punts bàsics d'encontre?, parlem de polítiques culturals, de l'administració de la llibertat i de la solidaritat... crec que aquesta unitat és

JOSEP FRESQUET

ideològicament, malauradament també, dins el relat de les catàstrofes humanes: "El nacionalisme rus no és més que la insurgència d'un estament partidista per man-

"El viatge cap al dret públic es fa sobre estats que són monopolis de la violència, i s'hi oposen l'esquerra i el nacionalisme."
(Eva Serra)

JOSEP FRESQUET

possible i convenient, i urgent, vista la degradació del govern del Partit Popular, a Espanya i també ací" (Ramon Lapiedra), "Hi ha al País Valencià condicions per aconseguir la confluència; ara, cal que l'olivera done olives" (Pasqual Mollà), i "Tenim l'experiència d'Eivissa, amb una candidatura unitària que ha tingut èxit, però per a això cal que hi siguem tots" (Sebastià Serra, membre del PSM).

Finalment pengueren la paraula ells, russos, de rostres mítics de bolxevics celluts i boteruts o de trets afilats i elegants com d'irreals consellers tsaristes. El seu ha estat, amb poc marge de dubte, l'ingredient més grotesc, políticament,

tenir els privilegis i la burocràcia del sistema; els seus fruits són la fam de més de 140 milions de persones, l'horror de la màfia", deia Andrei Gratxev. Des d'un Partit Comunista Rus en evolució, l'empresari Semago espetegava: "Us diran que la Unió Soviètica era un imperi, i jo ni hi estic d'acord: on era abans el poder econòmic?, en mans de qui és ara? Els nacionalismes no tenen cap altra arrel que l'econòmica en el seu aspecte més egoista, més cruel". Només Aleksandr Iàkovlev parlava un llenguatge europeu, encara que no tan pròxim com el francès d'en Gratxev però sí més pedagògic, quan explicava la perversió dels mots esquerra i dreta en la Rússia dels nostres dies, quan explicava que la recuperació de la pròpia identitat no tenia res a veure amb molts dels moviments nacionalitaris que patia el territori que ahir era la CEI i avui és un esclat. Res a veure amb el principi d'aclariment històric enunciat per Eva Serra: "Vivim en estats-monopolis de la violència enfrontats a fets socials i culturals amb tradició, amb història. El viatge, tinguem-ho present, de les ciutadanes cap al dret públic es fa sobre aquestes estructures". I és ací on torna a entrar la dialèctica esquerra-dreta. De cap i de nou. Mentrestant, la fi del segon mil·lenni s'acosta, silent i desapercibuda entre les rialles i l'excitació intel·lectual dels congressistes d'uns Octubre previnguts de la seua arribada.

Victorià Jiménez